

PREA MULTĂ EMPATIE

Studiul monografic al Georgianeii Sârbu, **Istoriile periferiei. Mahalaua în romanul românesc de la G.M. Zamfirescu la Radu Aldulescu**, Ed. C.R., 2009, acoperă o pată albă pe harta criticii și istoriei literare. Acesta este primul și cel mai semnificativ aspect care conferă cărții importanță și valoare.

Cercetarea tinerei autoare se deschide cu o “Introducere” multifuncțională. În primul rând autoarea își motivează alegerea temei de cercetare: “lipsa unor studii clare despre mahalaua în spațiul literar românesc, un subiect încărcat de nuanțe și ambiguități [...], iar interesul pentru un loc generator de energii, de vitalitate, de pitoresc, reclamă o lucrare sinteză, nu cu pretenția de a epuiza subiectul, dar cu puțință de a atrage atenția asupra unui spațiu adesea negativ conotat în mentalul colectiv sau, pe nedrept idealizat”. În anumite limite socio-morale nu e “greșeală” conotarea negativă a mahalalei, dar idealizarea ei literară în numele unor principii extraliterare e de criticat. Din ultima parte a frazei putem presupune că autoarea studiului va căuta să fie obiectivă. În ce măsură va izbuti vom vedea. În al doilea rând sunt trasați parametrii de sociologie, critică și istorie literară în perimetrul cărora se va desfășura investigația. În al treilea rând “introducerea” încearcă să lămurească originea cuvântului și evoluția lui semantică de-a lungul timpului.

Trecând la studiu, reținem că autoarea renunță la cronologia literară în favoarea celei istorice a mahalalei.

Toposul literar al mahalalei e destul de complex prin semnificațiile pe care i le dă scriitorul și prin tehnicile narative cu care este abordat. Din această perspectivă, Georgiana Sârbu, face ordine în material printr-o riguroasă organizare și esențializare a comentariilor. Pentru partea de istorie literară autoarea alege trei romane care ilustrează trei momente din istoria mahalalei: geneza (Eugen Barbu, **Groapa**, 1957), “consolidarea” ca identitate, dar și drumul ei spre agonie (G.M. Zamfirescu, **Maidanul cu dragoste**), și mahalaua lumii comuniste (Radu Aldulescu, **Amantul Colivăresei**).

Prima parte a studiului, *Oglinzile românești ale mahalalei*, este în principiu o abordare de sociologie literară a temei. În partea a doua, *Imaginea mahalalei în roman. Mărcile mahalalei* se trece la morfologia literară a temei: “configurația etnică”, “tarele”, “vestimentația”, “limbajul mahalalei” erosul, femeia. Partea a treia, *Ciclul vieții în mahalaua. Evenimente publice. Viața socială* (“nunta”, “înmormântarea”), poate fi integrată părții a doua. În aceste pagini se aduc mici exemplificări și din alte opere decât cele trei alese de autoare ca exemple. Nu are rost să intrăm în detalii și să rezumăm cartea. Vom face doar câteva observații. Un aspect bine sesizat, dar, cred eu, insuficient adâncit este cel referitor la statutul “cetățeanului” mahalalei: el vine în ea fără o individualitate personalizată, iar la rândul ei, mahalaua nu permite dezvoltarea și afirmarea personalității, ea acționând agresiv spre uniformizarea indivizilor. Caracterul sintetic al subcapitolelor ilustrează capacitatea de selectare și de sinteză a autoarei. Impresionează prin aplombul cu care își formulează și își exprimă ideile. În spatele acestui stil critic stă documentarea și cunoașterea operelor.

În prima parte accentul cade pe “rezumarea” celor trei opere selectate – puteau fi prezentate în acest mod încă 2-3 romane chiar dacă nu erau de aceeași valoare. În partea a doua accentul se mută pe analiză și interpretare. Chiar dacă între cele două părți există o disproporție de pagini (60 și respectiv 150 pag.) totuși, în ansamblul ei, cartea își păstrează unitatea; partea întâi poate fi socotită o introducere la partea a doua.

Altele sunt neajunsurile studiului. Autoarea, cu multă plăcere, se face avocatul *Gropii* procurorului nedîndu-se cuvîntul. Desigur respectăm părerile și gustul autoarei, dar facem “recurs la metodă”. Această postură explică numărul mai mare de pagini acordate romanului **Groapa** în raport cu **Maidanul cu dragoste** și **Amantul Colivăresei** cărora le acordă doar 8 și respectiv 3 pagini. **Groapa** e un roman mare, dar nu o capodoperă. Poziția atipică în cadrul realismului socialist din deceniul șase al veacului trecut i-a dat cîștig de cauză. Romanul lui Eugen Barbu este încă un exemplu de ratare a unei capodopere prin subordonare ideologică subtil mascată.

Pagini bune de sociologie literară sunt cele în care se face radiografia renașterii mahalalei în regimul comunist.

Nu mă interesează substratul causal a unor afirmații foarte personale din partea autoarei, însă mă indispuce caracterul exclusivist și accentul cu care se exprimă. Cîteva exemple: “În spațiul românesc există o adevărată tradiție în ceea ce privește violența în familie”; “Interesant este că violența este promovată de cultura populară”; “preferința scriitorilor români pentru această sferă a cruzimii.” Stimată Georgiana Sârbu nu contest partea de adevăr, dar mai documentați-vă multilateral și depășiți spațiul românesc! Sunt pagini în care autoarea e puternic implicată subiectiv încît respectivele pagini pendulează critica literară și reportaj ... sociologic. Mai sunt pagini în care empatia nu face casă bună cu obiectivitatea certătorului și nici cu realitatea din ficțiunea scriitorilor analizați, mai ales cînd e și distribuită discriminatoriu.

Capitolul “concluzii” face o expunere a “planului de idei” al lucrării. Ultima frază e scrisă pe un ton elegiac, de regret după mahalaua care dispare [ca realitate fizică sau ca subiect de literatură?]: “Din nefericire, spațiul acesta hibrid, plin de culoare, mahalaua bucureșteană va deveni în următorii ani o lume pe cale de dispariție. Satele din apropierea Bucureștiului tind să devină cartiere de lux pentru cei care vor să fugă de agitația orașului, iar periferia capitalei se va uni, conform proiectelor imobiliare, cu acesta. Și atunci unde vom mai găsi noi parfumul dulce-acrișor de pară putrezită a groapei lui Oatul? Sau cum spune poetul, *ou sont les neige d`anton*? Stimată Georgiana Sârbu, nu vei avea nostalgia după groapa lui Oatu; mahalaua morală și spirituală este deja în mijlocul așezării urbane.

Dincolo de criticile aduse, autoarea cărții discutată merită un premiu de încurajare.